

Met de detector het bos in

W. J. H. Willems

Na de bijdragen van J. M. Bos en vooral de reactie daarop van P. W. van der Zwaal in dit blad¹ lijkt het mij nuttig om enige kanttekeningen te plaatsen. Geen uitvoerige reactie dus. Dat is ook niet nodig, want de beide auteurs hebben de bezwaren die kleven aan het gebruik van metaaldetectoren door zogeheten detectorzoekers uitstekend verwoord. Ik heb daar niet zo veel aan toe te voegen: het moet niet en het mag ook niet. Beide auteurs plaatsen bij hun betoog echter een aantal opmerkingen waar ik voor alle duidelijkheid, en meer als aanvulling dan als kritiek, nader op in wil gaan. Allereerst de door Bos genoemde „discussie” over metaalvondsten in de bouwvoor. Van enige discussie op dit punt is - gelukkig maar - geen sprake. De Monumentenwet van 1988 is heel duidelijk, althans voor juristen. Opgraven mag alleen met vergunning, en opgraven is juridisch gezien alle werk dat wordt verricht met het doel het opsporen of onderzoeken van monumenten waardoor verstoring van de bodem optreedt. De denkfout die bijna alle beroeps- en vrijetijdsarcheologen maken (ikzelf tot voor kort inclusief) is dat ze het archeologische begrip „geroerde” of „verstoorde” grond associëren met de juridische terminologie. Die is echter veel eenduidiger, want de „bodem” waarover in de wet wordt gesproken is eenvoudigweg alles wat zich onder het oppervlak bevindt. Of dat nu 3 cm of 3 m is doet er niet toe, en het is al helemaal niet relevant in welke „laag” iets zich bevindt.

Er is dus geen enkele ruimte voor discussie over deze kwestie, en dat is maar goed ook. Elke onduidelijkheid zal immers prompt worden benut om de wet te overtreden of te ontduiken². Zelfs op punten waar de Monumentenwet heel duidelijk is wordt soms onduidelijkheid geschapen. Een navrant voorbeeld is het staaltje van krom redeneren dat in de reactie van De Gruijl wordt geleverd. Daarin wordt in feite gesteld dat

de detectorzoekers niets verkeerd doen als ze maar wegblijven van beschermde archeologische monumenten (hoe zouden ze van die bescherming kunnen weten?) en als ze maar om „toestemming vragen” (aan wie?). Wat er had moeten staan is dat ze niets verkeerd doen wanneer ze niet opgraven, want dáár gaat het om. Wie zonder vergunning opgraaft is strafbaar. Op de vraag hoe erg het is wanneer dat toch gebeurt, geeft de wet ook een duidelijk antwoord: het is een misdrijf (althans voor de lezer van dit stuk die tot hier is gevorderd: als u het niet gelezen had dan had u zich nog op onwetendheid kunnen beroepen en u aan een overtreding schuldig gemaakt!).

Natuurlijk ontstaat, zoals bij elke wet, een bepaalde praktijk waarin die wet wordt uitgevoerd. Van der Zwaal wijst daar terecht op. De archeologen van de ROB en de gemeente-archeologen kunnen in hun werk nu niet bepaald de hoogste prioriteit leggen bij het rapporteren van misdrijven tegen de Monumentenwet. Als ze dat al doen, en dat gebeurt alleen in zeer zware gevallen of door een toeval (een „heterdaadje”), dan blijkt in veel gevallen dat het Openbaar Ministerie en de rechter de ernst van de zaak onderschatten. Kortom: een bron van frustratie.

Ik kan mij voorstellen dat een dergelijke frustratie ook wordt gewekt bij amateur-archeologen (de zogenaamde coinhunters reken ik niet tot deze groep). Volgens Van der Zwaal, en ik geloof dat hij daarin gelijk heeft, wordt die onvrede nog versterkt wanneer bonafide amateurs constateren dat door beroepsarcheologen wordt samengewerkt met „detectorpiloten”. Dat is begrijpelijk. De slechte ervaringen zijn zo algemeen dat ik me persoonlijk goed kan vinden in de stelling dat een detectorzoeker onbetrouwbaar is tenzij het tegendeel is bewezen. Maar dat mag niet verhelen dat er wel degelijk ook heel wat amateur-archeo-

Detectorzoeker aan het werk.

(foto H. Hasselt)

logen zijn die met een detector werken en dat doen in (soms heel nauwe) samenwerking met tot opgraven bevoegde instanties. Die samenwerking is in wezen niet verschillend van de manier waarop in Nederland traditioneel, en naar mijn mening met groot succes, wordt samengewerkt tussen beroeps- en vrijetijdsarcheologen. Kortom, ik onderschrijf de stelling van Bos dat bij polarisatie tussen goedwillenden niemand is gediend maar ik durf bovengenoemde stelling over detectorzoekers hier gerust op te schrijven omdat ik er zeker van ben dat geen enkele bonafide amateur-archeoloog-met-detector er zich door aangesproken zal voelen.

Met dat al is er echter nog geen oplossing voor de problematiek van het vervolgingsbeleid. Ik zie een dergelijk beleid onder de huidige omstandigheden ook niet echt van de grond komen. Het zal een kwestie van *ad hoc* acties blijven. Gelukkig ligt een structurele oplossing in het verschiet. Momenteel wordt door een commissie van de Raad van Europa in Straatsburg gewerkt aan een nieuwe „Europese Conventie in-

zake het Archeologisch Erfgoed”, ter vervanging van de sterk verouderde Conventie van Londen uit 1969³. De commissie is nog volop in discussie over een aantal artikelen die in die nieuwe conventie moeten komen, maar als Nederlands vertegenwoordiger heb ik met genoegen geconstateerd dat er op een aantal punten volstrekte unanimiteit bestaat. Één van die punten is een verbod op metaaldetectoren. De „muntenjagers” die als zwermen sprinkhanen overal in Europa het bodemarchief plunderen, zijn alleen op deze wijze in toom te houden. Enkele landen lopen overigens al op deze ontwikkeling vooruit. Goede voorbeelden zijn recente wetten in Frankrijk⁴ en in Oostenrijk⁵.

Ik verwacht dat het probleem van de schatgraverij eenvoudiger te hanteren zal zijn wanneer de regels uit de nieuwe conventie in Nederland in werking treden. Er hoeft dan immers geen juridisch sluitend bewijs meer te worden geleverd dat iemand gegraven heeft. Het gebruik of zelfs het bezit van een detectie-apparaat is al strafbaar. De oplossing voor de relatief beperkte groep